

Femei deosebite în scripturile evreiești - Roaba lui Rabi אמתא דבי רבי [anul 5783]

În primul rând să explicăm titlul. Rabi este supranumele marelui înțelept *tana*, Rabi Iehuda Hanasi, cel care a finalizat și a redactat cartea de Mișna, cea mai importantă carte de drept după Tora. Acest fenomen s-a petrecut în jurul anului 200 e.n. Rabi avea o școală-yeșiva foarte mare deoarece lecțiile sale erau foarte solicitate.

La această școală, ca de altfel la orice altă școală și în zilele noastre erau femeile de serviciu care curățau și găteau. Ele veneau din diferite sate și păreau a fi extrem de simple. Însă în realitate nu era așa. Cel puțin una dintre ele, poate este vorba de mai mult de una căci nu știm numele lor, era extrem de înțeleaptă, mai ales în ceea ce privesc probleme de limbaj.

Ca să înțelegem, trebuie să explicăm care era situația limbilor vorbite de evrei atunci. Pe scurt, noi ne referim la ultimii evrei care mai vorbesc limba ebraică ca limbă maternă. Restul foloseau limba aramaică atât la vorbit cât și la scris. Printre cei care știau limba ebraică erau mulți care nu o cunoșteau bine, inclusiv studenții care veneau la renumita școală a lui Rabi.

Sensul unor cuvinte obscure

Renumele ca cunoscătoare absolută a limbii ebraice de către această servitoare era notorie, iar înțelepții și studenții veneau la ea ca să primească explicații despre aceste cuvinte obscure.

Primul cuvânt care este amintit este cuvântul *serughin* (לסירוגין) care este greu de tradus în orice limbă, însemnând ceva apropiat de „alternativ, unul da și unul nu”. Cuvântul nu este biblic și apare în premieră în Talmud.

Al doilea cuvânt, tot din limba Talmudului, este *haloglogot* חלגלוגות sau forma de *parpahin* פרפחין, care amândouă înseamnă „iarbă grasă” sau în limbaj popular „grașiță”.

Al treilea cuvânt este *mesalsel* מסלסל „ondulează”. Cuvântul este biblic și se află între altele în Proverbi 4:8 de unde a luat-o și roaba: „Prețuiește-o mult și ea te va înălța”. Traducerea nu este făcută cuvânt cu cuvânt ci este tradus sensul propoziției. Primul verb care apare aici este „ondulează” și el se referă la ondularea pământului pentru a construi un meterez de nisip care este pe de o parte un obstacol pentru atacatori, dar pe de altă parte este o piesă care te înalță ca să țintești mai bine.

Al patrulea cuvânt pare a fi cel mai simplu și ușor, însă pentru ei era cel mai greu. Este vorba despre verbul *tite* טיט „a mătura” și substantivul *matate* מטטא „o mătură”. Aceste cuvinte apar o singură dată în Vechiul Testament, în cartea lui Isaia 14:23: „... îi voi mătura cu mătura nimicirii”.

În Talmudul Babilonean tractatul Roș Hașana 26:b apare lista de mai sus cu explicația că înțelepții care veneau la Rabi nu le cunoșteau.

Povestea întregă apare în două versiuni: una în Talmudul Babilonian, tractatul Meghila 18:a , iar a doua în Talmud Yerușalmi tractatul Șviit 9:1 sau tractatul Meghila 2:2 . În Talmudul Babilonean sunt patru povești separate, fiecare

conținând una dintre cuvinte. În cel israelian, toate apar într-o singură poveste continuă. Noi am ales varianta israeliană fiind mai apropiată de sursă, în care și limbile folosite la aceste discuții sunt cele originale: înțelepții vorbesc aramaică, pe când cele două roabe vorbesc ebraică biblică perfectă, probabil o combinație între cunoașterea limbii sătene de acasă și ameliorarea ei făcută în casa lui Rabi unde ele slujeau având cel mai bun profesor care se putea găsi, Rabi care stăpânea limba ebraică mai bine ca oricare înțelept-*tana* חכם. Povestea este următoarea:

Un grup de înțelepți a venit la Rabi acasă ca să învețe reguli de politețe și să-și îmbunătățească cunoașterea limbii ebraice. Ei nu se așteptau ca să primească aceste lecții de la roaba superioară a lui Rabi împreună cu o altă roabă de rang mai jos.

Le-a deschis roaba lui Rabi ușa spunându-le, intrați după vârstă, de la cei mai în vârstă în jos (prima lecție de politețe). Ei au început să spună: Dumnealui să intre mai înainte, nu, dumnealui să intre înainte. Așa că au început să intre puțini câte puțini.

Roaba i-a întrebat: De ce intrați în mod alternativ (*serughin-serughin*)?

Unul dintre înțelepți avea buzunarul plin de *halaglogot*, grașiță (iarbă grasă) care i-au căzut pe podea. Atunci roaba (superioară) i-a spus celeilalte: Ia o mătură și mătură grasițele! Iar ea a venit cu o mătură.

[În varianta din Talmudul Babilonean se mai adaugă un episod]

Unul dintre înțelepți se tot scormonea în păr. Roaba l-a întrebat: Până când îți vei ondula *mesalse*/ părul?

Această poveste este extraordinară și aproape unică prezentând un episod din viața de zi de zi a oamenilor simpli, nu înțelepți sau demnitari. Înțelepții care au venit la marele înțelept Rabi Iehuda Hanasi, președinte cum a fost și tatăl său, Raban Șimon Ben Gamliel. În locul lecției – sau ca o introducere – ei au avut privilegiul să descopere o țărancă extrem de inteligentă care stând în preajma unui mare înțelept, a reușit să învețe tot ce au venit să primească înțelepții de la marele dascăl. Ea le-a transmis acestea nu într-un mod didactic, ci întâmplător după cum se desfășura primirea lor.

Este clar că roaba, ca și colega ei, erau printre ultimii vorbitori de limba ebraică în unele sate îndepărtate. Înțelepții încercau să-și păstreze această limbă prin învățătură. Ambii au pierdut în ciuda acestor eforturi și în curând toți vor vorbi aramaică sau alte limbi. Această situație a fost în vigoare 1700 de ani.

Roaba poruncește expulzarea cuiva

Această poveste este din Talmudul Babilonean, tractatul Moed Katan 17:a. Roaba lui Rabi a auzit că cineva și-a bătut copilul. Ea a declarat că acest fapt este contrariu poruncii „... să nu pui un obstacol înaintea unui orb” (Leviticul 19:14). În afara faptului că acest verset ne spune că aici este vorba despre un păcat, se poate întâmpla ca copilul să-l lovească înapoi pe părinte și atunci se mai adaugă un păcat și anume „lovirea părinților” care se pedepsește cu moartea. Cu toate că nu toți au fost de acord cu această hotărâre, nici un înțelept nu a anulat-o din respect la cunoașterea legilor de către roabă. Printre ei erau chiar și Rabi și Raban Gamliel. Disputa despre această problemă a continuat printre marii înțelepți și în evul mediu.

Moartea lui Rabi

Această poveste apare în Talmudul Babilonean tractatul Ketubot 104:a. Aici ni se povestește că atunci când Rabi era pe patul de moarte s-a petrecut ceva de neconceput. Rabi era foarte bolnav și suferea mult. În casă era un grup mare de elevi, adepți și alți înțelepți care se rugau încontinuu pentru însănătoșirea lui. Roaba vedea chinul lui de aproape. El suferea de dureri imense de stomac și ieșea des la toaletă. Însă și această acțiune era un efort aparte. El își scotea tefilinele înainte de ieșire și le puneă înapoi la întoarcere. Aceste acțiuni simple îi aduceau dureri foarte mari. Roaba s-a urcat pe acoperiș și s-a rugat: „Cei de sus vor să-l ia pe Rabi, iar cei de jos tânjesc să-l țină. Bine ar fi ca cei de sus să-i învingă pe cei de jos”. După ce a coborât și a văzut că ei nu se opresc din rugăciune, a luat o ceașcă și a aruncat-o pe jos. În momentul în care ceașca s-a spart, înțelepții s-au oprit pentru o

clipă de la rugăciune. În aceeași clipă. Rabi a trecut pe lumea cealaltă.

De aici unii înțelepți au dedus că dacă cineva se chinuiește înaintea morții, trebuie să ne rugăm să moară ca să-i ușurăm suferința. Aceasta este în contradicție cu halachaua biblică care interzice eutanasia. Astăzi, evreii respectă halachaua biblică și nu se roagă pentru o moarte mai rapidă ci pentru însănătoșire până la ultimul moment.

Ce mai știm despre roabă?

Numele ei nu apare nicăieri cu toate că ea este amintită de foarte multe ori în ambele Talmuduri și în câteva midrașim. Denumirea ei, „roaba lui Rabi” trebuie văzută ca un semn de apreciere față de ea.

Cu toate că nu era învățată ca Beruria sau chiar ca și Ima Șalom, ea s-a amestecat în probleme de halacha și chiar dacă de multe ori pleda în contradicție cu legea biblică, multe hotărâri ale ei au fost acceptate de înțelepți, chiar dacă nu întotdeauna s-au stabilit ca o halacha. Noi vedem că ea era foarte isteată și învăța repede din experiență, iar înțelepții îi purtau un respect deosebit.

În midrașul Yalkut Șimoni, 2Samuel 347:151 ni se povestește că ea era și bucătăreasa lui Rabi și chiar dacă ajunsese la vârsta de 92 de ani, avea un simț perfect al gustului mâncărilor.

În Talmudul Babilonean, tractatul Eruvin 53:b scrie că ea vorbea o „limbă deșteaptă”, ceea ce înseamnă două lucruri: pe de o parte vorbea limba înțelepților, numită și „ebraică rabinică” și pe de altă parte vorbea o limbă la nivel înalt.

În cabala ea este amintită ca o rostogolire a moașelor din Egipt care l-au salvat pe Moșe și pe alți primi născuți, salvând astfel poporul evreu de la pierzanie. Ne putem închipui de ce cabalaua face această paralelă cu roaba lui Rabi.